

Izhaja vsak de-
lavnik popoldneCENE PO POŠTI:
za celo leto K 144—
za pol leta K 72—

V UPRAVI STANE MESECNO K 10.—

DELAWSKI LIST

POSAMEZNA ŠTEVILKA 80 VIN.

Dosednost časa.

Ko so 28. junija 1921 na Vidov dan strelji topov oznanjali svetu svečan sprejem prve jugoslovanske ustawe, so resni ljudje zmajevali z glavo. Dr. Ante Trumbić, zasledovan od Avstrije kot veleizdajec, — ni le glasoval proti centralizmu, marveč je mimo, hladno, preudarjeno povedal za 13 glasov prevladujoči žadni večini: »Kdo glasuje za to ustawo, dela proti državi.« — Dr. Anton Korošec, vodja jugoslovenskega pokreta v bivši Avstriji iz časa majskih deklaracij od 30. maja 1917, oprijavljan od bivše avstrijske soldatice in birokracije kot »Hetzpfaffe«, sedaj predstavitev večine slovenskega ljudstva, je glasoval s svojim klubom proti in dejal: »Za vse posledice, ki bodo sledile tej ustawy v naši državi, nosi odgovornost edino centralistična-kapitalistična vlada.« Stojan Protić, najzmožnejši srbski politik, ki ima za sabo ogromno življenjsko izkušnjo in svetovni državni sloves, se je umaknil v ozadje in dejal že 28. junija 1921: »Ako ne bo takoj sledila revizija ustawe, pride za državo neizbežen polom!«

Še troje mesecev ni preteklo od sprejetja sedanja ustawe, in že čutimo posledice centralizma vsepovod: Mesto konsolidacije smo doživelj upore celih okrajev. Mesto miru in reda, se je še bolj razplasta notranje-politična razvranost. Mesto ugleda v inozemstvu žanjemo popolno nezaupanje in klofute v Baranji, Prekmurju itd. Mesto do ureditve smo prišli do vedno naraščajoče zmesie in desorganizacije proizvodnje in konsuma; mesto izboljšanje denarja, smo padli v valuti na dno prepada; mesto pomiritev durov in zaupanja v državo vidimo čimdalje večji odpor ter vprašajoče oči na najširših delavnih slojev.

Kdo misli, da se bodo razmire pod sedanjim režinom bistveno izboljšale, se bridko moti. Sedanja ustanova Jugoslavije, ki je odklonila gospodarsko svobodo širokih delavnih slojev, ki je odibila sporazum med Srbi, Hrvati in Slovenci, nosi v svojem osrčju kal poloma in smrti. To je dokazal potek časa zadnjih treh mesecev. Še nekaj časa in centralizem s svojimi priveski se bo začušil sam v sebi ter telebnil ob tla.

Mi se tega dne veselimo. Veselimo zato, ker ljubimo svojo državo. Zato bomo ob smrti sedanjega režima samo pljunili na stran, ker se nam gabi bolj kot izmeček jetičnika, ki se mora prej razkužiti, predno se vrže na gnoj. Nato pa pojedemo na delo v znamenju sporazuma vseh jugoslovenskih ljudstev, v znamenju popolne politične in gospodarske svobode jugoslovenskih delovnih slojev, v znamenju boja zoper nadvlado kapitalizma in njega izrodkov. To so trije vogelni kameni dobre notranje politike, ki peljejo nujno do politične in gospodarske konsolidacije v državi.

Dobra notranja politika pa je najboljša zunanjaja politika. Zato je razveseljivo dejstvo, da so nekdaj oboževali centralizma začeli premišljati, kaj bo... Naj si stavijo še vprašanje: Zakaj je tako in kdo je kriv, da je tako ter kaj je treba storiti, da bo bolj? Ko si bodo odgovorili na ta vprašanja tako, kot je odgovorila dosedaj brezobzirna doslednost časa, tedaj bo prišel čas in preprincanje, da ima narod od pobitega vola dobro juho in meso, od pobijanja »klerikalizma« pa gospodarsko propast in politički režim. — In nič se ne bomo čudili, ko poide gospodu Puclju na jok... Judje hodijo vsako leto objokovat razvaline nekdanjega svojega templja. A zastonj so njih solze, ker sami so si kopali propast! Prinas — hvala Bogu — je število takih Judov tako ričlo, da bo izguba zadela samo nje, narod in država pa bosta pridobil neizmerno. In zato nam gre, in zato smo ob trepetanju in drgetanju izvestnih krogov v Sloveniji in Belgradu tako skepični. Je čisto zdrav pojav to: Prst, v katerem se nahaja gadji strup, odsekaš s preračunjeno mirnostjo, po operaciji pa se tatis okrepčanega. — In tako bo pri nas!

IZGREDI BREPOSELNIH NA ANGLEŠKEM.

London, 22. septembra. V Southwicku so breposelniki oplenili neko trgovino in odnesli veliko muožino blaga.

Da! Taka je JDS! Denuncirala je v Avstriji, denuncia danes! In SKS ji — pomaga! Evo vam dokaza: Merhar, bivši zupan v Dolejšji vasi, ki bi bil zupnika in poslanca Škulja spravil skoro na vislice, večkratni kandidat JDS, imejitelj avstrijskih odlikovanj, je dobil letos spomladni ob proslavi pozarne hrambe red sv. Save IV. razreda. Pripel mu je to znamenje časti in dike sam gospod minister (!), jugoslovanski (!!) minister Ivan Pucelj lastnoročno! Dr. Žerjavovo Jutro je pisalo ob tisti priliki, da so bili ljudje ogorenčeni, ker nista prisovljajo temu zgodovinskemu čemu novi dolenjevaški župan in — župnik ter poslanec Karel Škulj. — In v Sloveniji se še dobi človek, ki je pristaš JDS in SKS. Red sv. Save se bliži na prsih justificiranega avstrijskega denuncijanta! Ali bo naša javnost tudi to prenesla?

Vemo, da si bo JDS prala roke. A zaston.

Velika eksplozija na Nemškem.

Mainz, 22. septembra. Takoj po eksploziji v Ludwigshafnu so se zavzele francoske čete za red in so se udeleževali rešilnih del, pri čemer sta bila dva vojaka težko poškodovana. Francoski nadkomisar je izročil strokovni delavski organizaciji 50.000 mark. Odposlanci francoskega višjega komisarijata so stopili v zvezo z županom. Francoski in nemški zdravniki delujejo sporazumno. Francoske oblasti so prosile generala Degoutta, naj izradi francoski vladi zahvalo za hitro in uspešno pomoč.

„Občinski častnik“!

Belgrad, 22. septembra. Notranje ministarstvo je izdalo naredbo, ki prepoveduje, da bi okrožni in srezki načelniki samovoljno zamenjaval posamezne občinske častnike. Če hočejo katerega častnika zamenjati, morajo odslej to javiti notranjemu ministru in obrazložiti prestopek dotičnega častnika. — Ker nam Slovencem naziv občinski častnik doslej ni bil znan, smo to zadevo dali v roke strokovnjakom, ki so izjavili, da je občinski častnik — občinski policaj, če nosi dolgo sabljo!

Politični dogodki.

— Za smeh in knatek čas. Gospod minister in voditelj slovenske JDS dr. Kukovec je spustil v današnje Jutro veliko jamranje, ker se je JDS začne čase začela na Slovenskem katastrofalno drobiti. Že doslej ni bila več ko drobec drobec, sedaj pa se še ta poldrobec tako drobi. V tem žalosti polnem članku se je g. ministru posrečilo napisati nekaj tragikomičnih in resničnih dejstev. Piše: Odlični vodja naše stranke v Belgradu, ki je dobil od učiteljev iz Slovenije sijajno brzovljavo priznanja in zahvalnosti, spravil me je v zadrgo v vprašanjem, ali mu morem jamčiti, da ima vsak teh učiteljev v svoji vasi saj pet organiziranih demokratov... Ta Ljuba Davidović mora biti porezen voditelj, da stavila dr. Kukovec taka vprašanja. Nato piše dr. Kukovec, da bodo 16. oktobra slovenski de-

mokrati imeli v Ljubljani zborovanje, na katerem bodo prečiščevali položaj (ali je umazan?) in si pogledali v oči, da vidimo, ali je se kaj značajev v Sloveniji, in koliko jih je, ki pristegajo na demokratsko stranko. G. dr. Kukovec bo 16. oktobra videl lahko, da je v Sloveniji demokratov le še za slab mušter, da pa je značajev, ki nočajo s to stranko, še vedno dovolj. K sklepri dr. Kukovec kliče svoje demokrati na delo, češ da je trud posameznika plodenosen za vse... To bo gotovo pomoča. Po dosedanjih uspehih te stranke je bil trud vseh plodenosen za demokratskega posameznika.

+ Obsojena JDSarija. Ta stranka ima zadnje čase vsak dan svoj črni petek. V Velikih Laščah sodna razprava, v Belgradu pa druga odsodba. Slovenec poroča, da so slovenski demokrati v Belgradu naravnost obupani radi poročila pokrajinske uprave glede občinskih volitev v Ljubljani. Hribar je postal osrednji vladni poročilo o ljubljanskih volitvah ter zahteval, da se čim prej razpišejo nove volitev za Ljubljano, ker je bilo znano, da se je doslej tej zahteve trdrovratno upiral dr. Žerjav, ki je veljal v Belgradu kot nekak strokovnjak za občinske zadeve ljubljanske. Veliko presenečenje med demokrati pa je izvralo dejstvo, da pokrajinski namestnik v svojem dopisu silno trdo prijema dr. Žerjava, kateremu očita brezplodno nedoslednost v njegovem držanju glede najvažnejših občinskih vprašanj v Ljubljani. Radikalni politiki odobravajo odločen nastop pokrajinskega namestnika proti dr. Žerjavu, ker smatrajo tega za popolnoma nesposobnega politika, in upajo, da se bo pričel v Sloveniji uveljavljati nov političen kurz.

+ Prince Jurij v Pragi. Praga, 21. septembra. Danes je došel semkaj princ Jurij in se nastanil v hotelu Imperial.

Dnevni dogodki.

— Smrtna kosa. Križe pri Tržiču: Umrl je v sredo zvečer g. Janez Košir, posestnik, trgovec in občinski odbornik, oče štirih nepreskrbljenih otrok v najlepši dobi 36 let. Bil je 6 let v ruskem ujetništvu, odkoder se je vrnil lansko leto ves bohen. Bil je eden izmed onih redkih, katerega globoko versko prepričanje vojne grozote niso omajale. Kot zvestega pristaša SLS ga budem v občinskem odboru težko pogrešali. Naj počiva v miru v domači zemlji!

— Samoobramba. Ravnatelj državne realne gimnazije v Prerovu František Prešler na Slovaškem je prepovedal dijakom v šoli moliti. Stvar je prišla v javnost, nakar je hotel ravnatelj na vsak način izslediti dijaka, ki je njegovo prepoved izdal. Teda, so poslali stariši učencev k ravnatelju deputacijo, ki mu je napovedala, da si bodo stariši za vsako maščevalno dejanje nasproti učencem sami poiskali zadodčenja. Hišni gospodar je pa ravnatelju odpovedal stanovanje.

— Železničarji mesto policeje. Ministerstvo za promet je izdalo naredbo vsem železniškim ravnateljstvom, naj odslej železničko osobje pazi na blago v vlakih, ker se je v zadnjem času izvršilo več velikih tativ.

— Nov telefonski pravilnik. Ministerstvo za pošto in brzovoj je izdelalo nov

pravilnik, ki bo veljal za vse telefonske proge in bo v kratkem uveljavljen. Takse ne bodo povisane. Otvorile se bodo javne govorilnice z navadnimi ali avtomatičnimi aparati. Lastniki govorilnic bodo imeli pravico pobirati določene takse. Iz javnih govorilnic bo mogoče ekspedirati tudi brzovaje.

— Vagoni za cirkus, a za krompir ne. Osječka Hrvatska Obraza poroča, da kmetje v daruvarski okolici zastonj prosijo za vagon, da bi prodali svoj krompir, ki ga v drugih pokrajinal komaj čakajo; pač pa je dobil potujoči cirkus Renlow šest vagonov za prevez svojih stvari. Je pač cirkuska cela naša notranja politika.

— Prebivalstvo Bosne in Hercegovine žeje po uradnih podatkih 1921. leta 1 milijon 876.573 duš nasproti 1.898.644 dušam leta 1910. Po veri je 827.051 pravoslavnih (l. 1910. 825.418), 447.131 katoličanov (442 tisoč 197) in 583.233 mošmedancev (612 tisoč 137); ostalo odpade na druge vere. Po narodnosti je 1.841.836 Jugoslovanov, 16.111 Nemcov, 2793 Mažarov in 1783 Italijanov.

— Lov na divje prešice so priredili minolo nedeljo v Moslovački gori blizu Zagrebu. Lovci so ustrelili dva ogromna merjascas in eno svinjo.

— Nastop pri okrajnem sodišču v Litiji. Ivan Rotar iz Grada pri Litiji je tožil pri okrajnem sodišču v Litiji Franca in Zofijo Ulaga zaradi razčlenjenja časti. Pri glavni razpravi dne 13. septembra je nastopil kot priča zapriseženi Stane Lap, kateremu je Rotar očital, da je po krivem pričal. Deželno sodišče v Ljubljani je prisodilo za to Rotaru 5 dni zapora, postreng s postom in trdim ležiščem.

— Sin pretepal mater. Jernej Rabič z Jesenic je večkrat pretepel svojo mater Frančisko Rabič. Dne 7. julija jo je tako pretepel, da je na glavi zadal več oteklin, da jo je bolela glava in da sta se ji omajala dva zoba. Deželno sodišče je prisodilo za to Rabiču 5 tednov ječe postrene s postom in trdim ležiščem na teden, razven tega pa še dvakrat v čeli dobi kazni s temnico, s postom in trdim ležiščem.

— Težka obdolžitev. France Ogrin v Bevkah je 1. avgusta obdelžil orožniškega narednika Ivana Šercelja, da se je pestil z vinom podkupiti in da ni ovadil zato nekoga, katerega pes je vkljub kontumacu prosto hodil okoli. Deželno sodišče je prisodilo Ogrinu 24 ur zapora.

— Neumestno vmešavanje v zaslivanje. Ko je orožniški narednik Ivan Šercelj 1. avgusta zaslival Josipa Smuka v Bevkah, je posegel vmes Ivan Smuk rekoč: »Ne smeš povedati očetovo ime, ker to ne gre nikomur mar!« in je pristavl še grdo psvko. Deželno sodišče ga je kaznovalo s 4 dnevnim zaporom.

Ljubljanski dogodki.

— Lj. Volitev ljubljanskega župana. Kakor nam telefonično poroča ljubljanski magistrat, je deželna vlada odredila (!), da se vrši seja občinskega sveta, na kateri se bo volil župan, v sredo 28. t. m. ob 5. uri pop. — K tej vesti imamo mi pripomniti le to, da deželna vlada nima prav nobene pravice odrejati, kateri dan in katero uro naj se vrši volitev župana. To je po občinskem redu prepričeno najstarejšemu od-

borniku, kateremu ta »odredba« vlade more sluziti le kot želja, katero lahko upošteva ali pa ne, kakor sam hoče. To postopanje vlade kaže princip absolutizma napram občini in njenim zastopnikom.

— Umrl je včeraj popoldne vpokojen podudnik južne železnice g. Lovro Fatur v starosti 88 let. Pokojni je bil oče g. centralnega nadzornika j. ž. dr. Faturja in pi-sateljice gdč. Lee Fatur. Bil je blag mož, tibega značaja in povsod priljubljen. Pogreb se vrši v soboto 24. t. m. ob 2. uri popoldne iz hiše žalosti Rožna ulica 41. Vpokojenci-železničarji ce pogreba udeleži polnoštevilno. Naj počiva v miru! Preostalim naše sožalje.

— »Organizacija javnih nameščencev somišljenikov SLS« prosi vsa naša ljubljanska društva, da opozorijo svoje člane in vse naše somišljenike na njen prvo javno prireditve, ki se vrši v soboto, dne 1. oktobra t. l. v veliki dvorani hotela »Union«. Spored obeta biti zanimivo in se ga bude pravočasno še v časopisu objavilo. Med točkami je omenjali posebno v Ljubljani redko prirejano »Vinsko trgatelje«; tudi v zetov obeta biti bogat. — Pri prireditvi svira vojaška godba. Naprosto se vsi naši somišljeniki, da to prireditve v obilnem številu posesti. Posebna vabila se ne bodo razpošljala ter veljajo to objave obenem kot povabilo. — Odbor.

— Pomoci potreba! Neka uboga družina s 5 nepreskrbljenimi otroci in 72 letnim starškom živi v veliki bedi. Oče bohan, brez kakega premoženja, 3 otroci hodi v šolo raztrgnani in besi: dve deklici (8 in 10 let) in 6 letni fantek. Prosimo usmiljenih srč pomoći! Ime pove društvo »Dobrodelenstvo«, Poljanski nasip 10, kamor naj se tudi posiljajo darovi.

ZVEZA NARODOV.

London, 21. septembra. Predvčerajnjim in včeraj je obravnavala skupščina zveze narodov vprašanje Vilne, pri čemer so navzočni delegati ostro kritizirali zadržanje Poljske. Litva je bila sprejeta v zveze narodov, čeprav sta glasovali Romunija in Poljska proti. Med drugim se je razpravljalo nato tudi o pritožbi kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki se tiče Albanije. Dotični akt je bil izročen odsek za nove države.

— ANGLIJA SE BOJI BOLJSEVIZMA.

London, 21. septembra. Poslanci sit Henry Wilson in admiral Beatty sta interpelirala angleško vlado radi propagande, ki jo širijo boljševiki v Afganistanu, Perziji, Turkestanu in Angori ter o boljševiških intrigah v Indiji. Vlada se je javila, da je opozorila sovjetsko vlado na to, da ni mogoče, da bi sovjetska vlada nadalje delovala v tem smislu, ne da bi nastale zanjo nevarne komplikacije.

Odgovorni urednik Anton Marinček. Izdaja konzorcij »Novega Časa«. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Tovarna

JOS. REICH

Ljubljana, Poljanski nasip 4.

Fodružnica: Štefanburgova ul. 4.

Podružnica: Maribor Novo mesto Kočevje.

Gospodska ul. 38. Glavni trg. Stev. 32.

Škopuh.

Spisal Henrik Conscience — prevel M. J.

I.

Bilo je pozimi; vso naravo je pregrinal sneg liki mrtvaški prti; travniki in polja so ležali v globokem spanju. Toda to spanje je bilo tako pokojno in tako polno upanja na radostno prebujenje, da se je oko celo ob pogledu na to enovitost in na videzno okamenelost, razigralo in se je srce napolnilo z nepopisnim veseljem.

Nic čudnega! Tam na globokomodrem nebesnem oboku je sijalo jasno zimsko solnce, ki je oblivalo počivajočo prirodo s svežo sinjino. Po vsej snežni odeji je blešketalo in utripalo tisoče in tisoče draguljev, kajti vsaka snežinka je zrealila solčno luč. In to bleštenje je bilo tako oživiljajoče in živahno, da se je zdelo, da je celo sneg prevzet s svojevrstnim življenjem in svojevrstnimi barvami. Daleč naokoli ni nobena stvar motila brezbrezne beline polj (kajti celo vas in cerkev sta bili ohajeni s snežnimi ogrinjali) in iznad vse te enovitosti se je spenjalo le mračno smrečevje naličjujoče nepremičnim stražam speče vojske.

Ce sta vladala v prirodi umirjenost in tišina, pa vseeno ni miroval človek, ki je nadaljeval svoje mukapolno borenenje za vsakdanji obstanek. Iz vsakega doma, iz slikeverne vaške koče je bilo čuti šum in vseprek mešajoče se glasove. Tu je škrpjal pod udarci cepevec, tam so škropotala mlinška kolesa, drugod so se oglašale trlice. V vse to šumenje pa se je pomešaval petje deklet in žvižganje fantov, iz hlevov pa je prihajalo mukanje, rezgetanje in meketa živine.

Nepopisno lepa hvalnica plavajoča k Bogu, ki mu izraža radost bitij ob delu in njih hvaležnost za zemeljsko usodo.

Le ena hiša je bila pri vsem tem življenju molčeca in mrtva ko grob. Par streljajev od vasi oddaljena, je bila najbrže preostanek kakega starega samostana, čigar glavn del je bil uničil požar ali pa se je bil razsul in le napol ohranjeno obdajajoče močno zidovje je še pričalo o razsežnosti prvotne stavbe.

Ta hiša je obstajala iz še dobro ohraničenega stranskega dela samostana, — visoka gotska okna so bila za silo popravljena — in obdana z visokim zidovjem.

Toda to ni bilo vzrok, da je mimočutno napolnilo z mračnimi mislimi, če je opazoval zagotoneno poslopje.

Nad vsem tem skrivnostnim bivališčem, temi žalostnimi razvalinami prošle moči in slave, je plul duh razpada in pogina, ki je vzbujal v srcu otožnost. Tla vseokrog so bila razkopana in visoki nasipi kot tudi globoki jarki in jame so ovirale skoro vsak dostop. Dolga leta so močno razjedla stene, ki so bile že zelo razpokane. Stebri so bili že vsepovsod razbiti in razsuti, nekaj jih je ležalo ob zidovju. Nikjer ni bilo mogoče opaziti, da je skušala človeška roka popraviti škodo ali vsaj za držati prezgodnji razpad.

Ob tej strašni tišini, ki je vladala na tem kraju, bi menil, da ne živi tu živa duša, če ne bi opazil v sneg zasekan stezico, ki je vodila od hišnih vrat v vas in se izgubila na glavno pot. Pri večji pazljivosti bi lahko spoznal sledi težkih moških stopinj poleg lehkih udrtin ženske nožice.

Notri v hiši sta pod plaščem dimnika

sedeli dve osebi, tih in nepremično, kot da je jima miraz zamoril vsako čustvo.

Prvi je bil star sivolas mož z globoko vdrtimi očmi in bledimi vot